

Marta Dragičević Prtenjača*
Dijana Rizvić**
Josipa Rendulić***

Pregledni znanstveni rad
UDK 347.642:343.137.5(497.5)
DOI: <https://doi.org/10.25234/pv/29119>
Rad primljen: 8. studenog 2023.
Rad prihvaćen: 11. lipnja 2024.

INSTITUT POSEBNOG SKRBNITVA U MALOLJETNIČKOM KAZNENOM PRAVU****

Sažetak: *Institut posebnog skrbništva uveden je u hrvatsko maloljetničko zakonodavstvo 2019. godine, transponiranjem odredbi Direktive 2016/800 kojom se reguliraju postupovna jamstva za maloljetnike koji su osumnjičeni ili optuženi u kaznenom postupku. U radu se analizira razvoj instituta posebnog skrbništva u maloljetničkom kaznenom pravu, odnosno u kaznenim postupcima prema maloljetnicima, ukazujući na brojne postojeće dileme i nedostatke, ponajprije vezano za njegovu zastupljenost i primjenu u praksi. Kritički se sagledava njegova primjena i propituje svrha ovog instituta u maloljetničkom kaznenom pravu. Iznose se i preporuke usmjerene su na rješavanje postojećih problema te na usklađivanje prakse s međunarodnim standardima zaštite prava djece i maloljetnika. Radom se želi potaknuti daljnja rasprava o problemima uočena pri primjeni ovog instituta u cilju ispunjavanja njegove svrhe te ostvarenje zajamčenih prava maloljetnika, kao i provjeriti u kojoj mjeri sudovi za mladež primjenjuju institut posebnog skrbništva. Stoga je u radu postavljena i hipoteza (H): institut posebnog skrbništva rijetko se primjenjuje (u malo predmeta, tj. u malom broju predmeta) u kaznenim postupcima prema maloljetnicima.*

Ključne riječi: *maloljetnici, maloljetničko kazneno pravo, najbolji interes djeteta, Zakon o sudovima za mladež, Direktiva 2016/800 (EU) o postupovnim jamstvima za djecu, posebno skrbništvo*

* Dr. sc. Marta Dragičević Prtenjača, izvanredna profesorica Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Trg Republike Hrvatske 14, 10000 Zagreb, E-adresa: marta.dragicevic@pravo.unizg.hr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9666-4765>.

** Dijana Rizvić, sutkinja Općinskog kaznenog suda u Zagrebu i predsjednica Odjela za mladež; Općinski kazneni sud u Zagrebu, Ilica 207, 10 000 Zagreb. E-adresa: dijanarizvic@gmail.com, ORCID ID: orcid.org/0000-0001-5659-2038.

*** Josipa Rendulić, mag. iur., vježbenica na Općinskom sudu u Bjelovaru, Josipa Jelačića 1, 43000, Bjelovar. E-adresa: rendulic.josipa@gmail.com; ORCID ID: orcid.org/0009-0004-8213-1393.

**** Rad se dijelom temelji na diplomskom radu Josipe Rendulić 'Maloljetničko sudovanje i zaštita prava maloljetnika' koji je napisan pod mentorstvom dr. sc. Marte Dragičević Prtenjače, izv. prof. na Katedri za kazneno pravo Pravnog fakulteta u Zagrebu.

1. UVOD

U maloljetničko kazneno pravo¹ 2019. godine uvedeno je niz novina, u smislu uvođenja dodatnih prava maloljetnika² i to čl. 53.a i 53.b Zakona o sudovima za mladež (dalje: ZSM).³ Među tim novinama nalazi se i pravo maloljetnika⁴ na pratnju roditelja, skrbnika ili drugih osoba nositelja roditeljske odgovornosti⁵ ili druge odgovarajuće odrasle osobe (dalje: pravo na pratnju) koje je posebno regulirano čl. 53.b. ZSM-a. To je pravo integrirano u nacionalno zakonodavstvo transponiranjem odredbi Direktive 2016/800⁶ o postupovnim jamstvima za djecu koja su osumnjičeni ili optuženi u kaznenom postupku (dalje: Direktiva).⁷ Njime se omogućava maloljetnicima pratnja roditelja, skrbnika ili drugih osoba nositelja roditeljske odgovornosti tijekom saslušanja pred sudom,⁸ odnosno tijekom kaznenog postupka.⁹ To pravo je zajamčeno i tijekom drugih faza postupka u kojima sudjeluju, primjerice pri policijskom ispitivanju,¹⁰ ako se smatra da je to u njihovu najboljem interesu.¹¹ Ostvarivanje tog prava

- 1 Ante Carić, Ivana Kustura, 'Kamo ide hrvatsko maloljetničko kazneno zakonodavstvo? 1. dio' (2010), 47 (3) Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, 605.–620.
- 2 Lana Petõ Kujundžić, 'Izmjene i dopune Zakona o sudovima za mladež', (2020) Novi Informator, dostupno na: <<https://informator.hr/strucni-clanci/izmjene-i-dopune-zakona-o-sudovima-za-mladez>> pristupljeno 20. lipnja 2023.
- 3 Zakon o sudovima za mladež, Narodne novine, broj 84/2011, 143/2012, 148/2013, 56/2015, 126/2019 odnosno čl. 10. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o sudovima za mladež, Narodne novine, broj 126/2019; dostupan na: <https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_12_126_2528.html> pristupljeno 18. srpnja 2023.
- 4 Maloljetnike se može definirati kao djecu, tj. osobe koje su počinile kazneno djelo, prije dobi punoljetnosti, jer donja granica kaznene odgovornosti nije jednaka u svim državama, jednako kao i dob punoljetnosti, (kada dijete prestaje biti dijete i postaje punoljetno). Tako se dobná granica kaznene odgovornosti razlikuje od države do države jer do danas nije postignut konsenzus da se odredi zajednička minimalna dob kaznene odgovornosti pa tako slijedi raspon od deset do šesnaest godina. Vidjeti: Marta Dragičević Prtenjača i Reana Bezić, *Perspektiva uvođenja doktrine doli incapax u hrvatsko maloljetničko kazneno pravo*, (2018) *Macedonian Journal for Criminal Law and Criminology*, 25 (1), 5. Svakoj državi ostavljeno je na volju kolika će biti minimalna dob kaznene odgovornosti, kao i kolika je dob punoljetnosti osobe. Prema Standardnim minimalnim pravilima Ujedinjenih naroda za maloljetničko pravosuđe (Pekínška pravila), u pravnim sustavima koji priznaju koncept dobi kaznene odgovornosti za maloljetnike, „ne smije se utvrditi preniska dobná granica, imaju li se na umu čimbenici emocionalne, mentalne i intelektualne zrelosti“, Komentar uz čl. 2. str. 4. i čl. 4.1. Pekínških pravila.
- 5 Nositelj roditeljske odgovornosti definiran je Direktivom kao „svaka osoba koja ima roditeljsku odgovornost prema djetetu“, čl. 3. st. 1. t. 2. Direktive.
- 6 Direktiva (EU) 2016/800 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. svibnja 2016. o postupovnim jamstvima za djecu koja su osumnjičeni ili optuženi u kaznenim postupcima.
- 7 Za više o pravima maloljetnika iz Direktive vidjeti i Ivana Radić, *Right of the child to information according to the Directive 2016/800/EU*, (2018), EU and Comparative Law Issues and Challenges Series (ECLIC 2) / EU Law in context – adjustment to membership and challenges of the enlargement, ur. Duić, D.; Petrašević, T., Osijek, Faculty of law, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, 468–491; Ivana Radić, *Importance of the protection of privacy of juvenile suspects or accused persons in criminal proceedings in the context of the EU Law*, (2020), EU and Comparative Law Issues and Challenges Series, vol. 4, EU 2020 – Lessons from the past and solutions for the future, ur. Duić, D.; Petrašević, T., Osijek, Faculty of law, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, 576–597; Steven Cras, *The Directive on Procedural Safeguards for Children who Are Suspects and Accused Persons in Criminal Proceedings*, (2016) 2, *Eucrim*, 109–120.
- 8 Vidjeti i: Lidija Horvat, 'Postupovna jamstva za djecu koja su osumnjičena ili optužena u kaznenim postupcima sukladno Direktivi EU/2016/800' (2018) 25 (2) *Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu*, 575.–603.; Elizabeta Ivićević Karas; Zoran Burić; Marin Bonacić, 'Prava obrane u različitim stadijima hrvatskog kaznenog postupka: Rezultati istraživanja prakse' (2016) 23 (2) *Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu*, 509.–545.
- 9 Čl. 15. Direktive i recital 57. Direktive. Djetetu se pruža pravo da budu prisutna oba roditelja na saslušanju, ako oba roditelja imaju roditeljsku skrb, osim ako to nije izvedivo, unatoč razumnim naporima nadležnih tijela. Recital 57. Direktive.
- 10 Čl. 53.b st. 2. i vidjeti recital 59. Direktive.
- 11 Za više o najboljem interesu maloljetnika vidjeti: Saša Lechner, *Najbolji interes maloljetnika u kaznenom pravu*, (Završni specijalistički rad, Zagreb, srpanj 2021), 1.–89.

ovisi o nizu raznih pozitivnih ili negativnih, subjektivnih (najbolji interes maloljetnika) ili objektivnih (dostupnost roditelja, poznavanje identiteta nositelja roditeljske odgovornosti, mogućnost znatnog ugrožavanja kaznenog postupka od strane tih osoba i dr.) okolnosti. Tako ako postoje negativne okolnosti, primjerice u smislu nedostupnosti ili neadekvatnosti roditelja kao maloljetnikove pratnje u kaznenom postupku, tada se može sukladno ZSM-u odrediti „druga odgovarajuća odrasla osoba“, odnosno izostane li i to, imenuje se poseban skrbnik.

Međutim, primijetilo se da u praksi postoje nejasnoće pri ostvarenju ovog prava, ponajprije u kontekstu kada bi se pravo maloljetnika na pratnju trebalo ostvariti putem posebnog skrbnika. U tom kontekstu željelo se istražiti u kojoj mjeri je taj institut zastupljen u praksi, tj. u kaznenim postupcima prema maloljetnicima. Polazna (hipo)teza je da se to pravo primjenjuje, ali je pitanje primjenjuje li se često ili rijetko (u malo predmeta, tj. u malom broju predmeta)? Slijedom toga postavlja se hipoteza (H): *institut posebnog skrbništva rijetko se primjenjuje (u malo predmeta, tj. u malom broju predmeta) u kaznenim postupcima prema maloljetnicima*. Provjera hipoteze obuhvaćat će primjenu metoda normativno-deskriptivne analize odredaba ZSM-a i relevantnih međunarodnih dokumenata, komparativnu analizu te kvantitativnu statističku metodu maloljetničkih predmeta koji su se vodili na Općinskom kaznenom sudu u Zagrebu u razdoblju od 1. siječnja 2020. do 16. lipnja 2023.

2. PRAVO MALOLJETNIKA NA PRATNJU NOSITELJA RODITELJSKE ODGOVORNOSTI U MEĐUNARODNOM PRAVU

Na međunarodnoj razini pravo na pratnju nositelja roditeljske odgovornosti, nije novina. Primjerice spominje se još 1985. godine u Standardnim minimalnim pravilima UN-a¹² za maloljetničko pravosuđe (*Pekinskim pravilima*)¹³ u kojima stoji da

roditelji, odnosno skrbnici imaju pravo sudjelovati u postupku, a nadležno tijelo može od njih zahtijevati prisustvo u interesu maloljetnika. Međutim, nadležno tijelo im može uskratiti sudjelovanje ako za to postoje razlozi da je takvo isključenje nužno u interesu maloljetnika.¹⁴

To se pravo ima sagledati iz kuta opće psihološke i emotivne pomoći i podrške maloljetniku, koja bi se trebala omogućiti tijekom cijelog postupka.¹⁵ Ako nazočnost roditelja ili skrbnika na ročištima ima negativnu ulogu, npr. ako pokazuju neprijateljski stav prema maloljetniku, tada bi ih se trebalo isključiti¹⁶ s ročišta ili iz sudjelovanja u cijelom postupku. To pravo navodi se i u Konvenciji o pravima djeteta, u kojoj stoji da dijete tijekom suđenja u kaznenom postupku ima pravo

12 Ante Carić, 'Provedba standarda UN-a za maloljetničko pravosuđe u hrvatskom maloljetničkom kaznenom zakonodavstvu' (2006) 43 (1) Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, 1.-15.

13 Članak 7.1., str. 6. Pekinških pravila; dostupno na: <<https://www.ojp.gov/pdffiles1/Digitization/145271NCJRS.pdf>> 15. svibnja 2023.

14 Članak 15.2., str. 9. Pekinških pravila.

15 Komentar uz čl. 15., str. 9. Pekinških pravila.

16 Komentar uz čl. 15., str. 9. Pekinških pravila.

da njegov slučaj neodložno razmotre stručna, neovisna i nepristrana tijela vlasti ili sudsko tijelo u pravičnoj raspravi u skladu sa zakonom i u nazočnosti pravnog ili drugog savjetnika te roditelja ili zakonskih skrbnika ako to nije protivno dobrobiti djeteta glede njegove dobi i stanja.¹⁷

Smjernice Odbora ministara Vijeća Europe o pravosuđu prilagođenom djeci, također navode pravo da maloljetnikovi roditelji ili odrasle osobe prema njegovu izboru budu u njegovoj pratnji, osim ako je donesena obrazložena odluka i to nije u njegovu interesu.¹⁸

3. PRAVO MALOLJETNIKA NA PRATNJU NOSITELJA RODITELJSKE ODGOVORNOSTI U HRVATSKOJ

Uvođenjem spomenutog prava na pratnju tijekom ispitivanja pred sudom¹⁹ i tijekom sudskog postupka,²⁰ maloljetnik je dobio pravo da uz nazočnost branitelja, sudskom postupku budu nazočni i njegovi roditelji, skrbnici ili nositelji roditeljske odgovornosti. Maloljetnik ima pravo na tu pratnju i tijekom drugih radnji u postupku, ali samo ako su kumulativno ispunjena dva uvjeta: (a) ako je to u najboljem interesu djeteta i (b) ako nazočnost tih osoba neće ugroziti kazneni postupak.²¹ Ono je osmišljeno, a kao što je već napomenuto, i ima isključivo za cilj djelovati kao oblik psihološke i emocionalne podrške djetetu (maloljetniku).

3.1. NAČINI OSTVARIVANJA PRAVA NA PRATNJU

Pravo na pratnju može se prema ZSM-u ostvariti na tri načina. Temeljeno pravo maloljetnika na pratnju, pravo je da maloljetnika prate roditelji, skrbnici ili drugi nositelji roditeljske odgovornosti. Prema istraživanju *Djeca kao osumnjičeni ili optuženi u kaznenom postupku-procesne garancije* koje je provela Agencija Europske unije za temeljna prava (FRA) u devet zemalja članica EU-a (Austrija, Belgija, Bugarska, Estonija, Italija, Njemačka, Malta, Poljska i Portugal)²² intervjuirana djeca koja su živjela s roditeljima iskazala su da im je podrška roditelja vrlo važna.²³ Dodatno ta djeca dobivaju i psihološku i socijalnu podršku tijekom kaznenog

17 Čl. 40. st. 2. al. iii) Konvencije o pravima djeteta; Konvencija o pravima djeteta, Narodne novine – Međunarodni ugovori, broj 12/1993.

18 Paragraf 58., str. 29. Smjernice Odbora ministara Vijeća Europe o pravosuđu prilagođenom djeci koje je donio Odbor ministara Vijeća Europe, 17. studenog 2010. dostupne na: <<https://rm.coe.int/16806a450a>> pristupljeno 15. srpnja 2023.

19 Čl. 115. ZSM-a.

20 Čl. 53.b st. 1. ZSM-a vidjeti i Ante Carić; Ivana Kustura, 'Sudovi za mladež: ustrojstvo, sastav i nadležnost prema ZSM-u' (2009) 16 (2) Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 857.–894.

21 Čl. 53. b, st. 2. ZSM-a.

22 Istraživanje se provodilo u razdoblju od veljače do rujna 2021. godine te se nastojalo doći do spoznaje koliko se poštuju prava zajamčena Direktivom u zemljama obuhvaćenim istraživanjem. Za više vidjeti i: Children as suspects or accused persons in Criminal proceedings – procedural safeguards, European Union Agency for fundamental Rights, FRA, 2022, 19; dostupno na: <https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2022-children-procedural-safeguards_en.pdf> pristupljeno 19. svibnja 2023.

23 Children as suspects... (n 22) 72.

Minimalna doba granica kaznene odgovornosti u Švicarskoj je deset godina, kao i u Engleskoj i Walesu te Sjevernoj Irskoj, dok je u Irskoj minimalna doba granica za teška kaznena djela kao ubojstvo deset, tj. jedanaest godina, a inače je dvanaest godina. U

postupka koju pružaju različiti specijalizirani stručnjaci, primjerice odgajatelji, psiholozi i socijalni asistenti i sl., a što je djeci bilo od velike pomoći.²⁴ Dodatno, nazočnost roditelja osim psihičke potpore maloljetniku prema istom istraživanju, primjerice u Austriji, signalizira sucu da dijete ima dobru podršku i vrlo je vjerojatno da će se slijedom toga mjere izvršiti. U takvim slučajevima suci se lakše opredjeljuju za izricanje alternativnih mjera jer znaju da postoji obiteljska podrška djetetu. S druge strane nazočnost roditelja na raspravi, odnosno u sudnici, primjerice na Malti pomaže sucima jer se s njima mogu posavjetovati i saznati više o djetetovu podrijetlu, načinu života, osobinama, hobijima i sl.²⁵ te tako odrediti mjeru koja najviše odgovara potrebama maloljetnika.

Druga je mogućnost

ako su oba roditelja ili skrbnik nedostupni ili njihov identitet nije poznat ili postoje okolnosti zbog kojih bi se znatno ugrozio kazneni postupak²⁶ ili je pratnja roditelja ili skrbnika u suprotnosti s najboljim interesom maloljetnika,²⁷

da maloljetnik izabere kao pratnju „drugu odgovarajuću odraslu osobu“ (koja nije nositelj roditeljske odgovornosti)²⁸ kao osobu od povjerenja, koju mora prihvatiti tijelo koje vodi postupak ili provodi radnju.²⁹ Te osobe mogu biti stariji punoljetni brat ili sestra, baka ili djed, kum ili kuma i sl. Dragičević Prtenjača, Radić i Rizvić³⁰ navode da sudac mora sve poduzete radnje zabilježiti u zapisniku, a ponajprije da je prihvatio osobu od maloljetnikova povjerenja kao i sve osobne podatke te osobe.³¹ Potrebno je istaknuti da se maloljetnik može i odreći tog prava, da ga prati roditelj ili skrbnik ili „druga odgovarajuća odrasla osoba“, što nije u potpunosti u skla-

²⁴ Škotskoj je također minimalna dobna granica dvanaest godina, kao i u Andori, Belgiji, Nizozemskoj i San Marinu. U Mađarskoj je u pravilu minimalna dobna granica kaznene odgovornosti četrnaest, dok je za teška kaznena djela kao ubojstva, razbojništvo i sl. dvanaest godina ako se može utvrditi da je dijete moglo razumjeti prirodu i posljedice svoga postupanja. Francuska, Grčka i Monako imaju minimalnu dobnu granicu od trinaest godina. Albanija, Austrija, Bosna i Hercegovina, Bugarska, Cipar, Crna Gora, Estonija, Italija, Latvija, Lihtenštajn, Malta, Makedonija i Njemačka četrnaest godina. Češka, Danska, Finska, Island, Norveška i Poljska petnaest godina, a Luxemburg, i Armenija šesnaest. Vidjeti: <<https://archive.crin.org/en/home/ages/europe.html>> 10. svibnja 2023.

²⁴ Children as suspects... (n 22) 72.

²⁵ Children as suspects... (n 22) 72.

²⁶ U te se okolnosti ubraja situacija u kojoj bi pratnja nositelja roditeljske odgovornosti mogla znatno ugroziti kazneni postupak, posebno u slučajevima u kojima objektivne i činjenične okolnosti upućuju na moguće uništavanje ili mijenjanje dokaza, utjecaj na svjedoke ili sudjelovanje nositelja roditeljske odgovornosti u navodnim kriminalnim aktivnostima zajedno s djetetom, recital 58. Direktive.

²⁷ Čl. 53.b, st. 3. ZSM-a.

²⁸ Za više o ovom pravu vidjeti: Wendy De Bondt and Heleen Lauwereys, 'Children's rights and child participation in criminal proceedings in the governance of criminal justice in the European Union: transnationalism, localism and public participation in an evolving constitutional order', (2020) University Gent, Belgium, dostupno na: <<https://biblio.ugent.be/publication/8644607>> pristupljeno 20. srpnja 2023. te Stephanie Rap; Daniella Zlotnik; Cécil van Leeuwen; Ton Liefwaard, 'White Paper on the EU Directive 2016/800 on procedural safeguards for children who are suspects or accused persons in criminal proceedings. Key aspects, priorities and challenges for implementation in the EU Member States', (International Juvenile Justice Observatory, 2018), 22; dostupno na: <<https://scholarlypublications.universiteitleiden.nl/access/item%3A2904837/view>> pristupljeno 20. srpnja 2023.

²⁹ Maloljetnik prema našem nacionalnom pravu ima pravo na pratnju roditelja ili skrbnika ako prestanu okolnosti zbog kojih oni nisu bili primjerni pratitelji, čl. 53. b st. 6. ZSM-a.

³⁰ Marta Dragičević Prtenjača; Ivana Radić; Dijana Rizvić, 'Maloljetničko kazneno pravo – Quid Accidit? problemi u primjeni pojedinih prava iz Direktive 2016/800/EU u praksi' (2022) 29 (2) Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, 391.

³¹ Čl. 53. b. st. 6. ZSM-a.

du s odredbama Direktive jer njome to nije propisano,³² ali je propisano hrvatskim ZSM-om.³³ Za takve situacije propisana je detaljna procedura što je sud dužan učiniti.³⁴

Treći način je kad maloljetnik to ne učini i ne izabere drugu odgovarajuću odraslu osobu ili ako je ta osoba nedostupna, njezin identitet nije poznat ili postoje okolnosti zbog kojih bi se znatno ugrozio kazneni postupak ili je pratnja druge odgovarajuće osobe u suprotnosti s najboljim interesom maloljetnika, pa zbog toga tu osobu nije odobrilo, tj. prihvatilo tijelo koje vodi postupak ili provodi radnju, a što isto mora zabilježiti u zapisnik,³⁵ da u takvim slučajevima prema ZSM-u nadležno tijelo zatraži imenovanje posebnog skrbnika maloljetniku (od centra za socijalnu skrb, tj. Centra za posebno skrbništvo),³⁶ koji je onda i nazočan ispitivanju, odnosno provođenju radnje.³⁷

Upravo ova potonja solucija ono je na što su upozorile Dragičević Prtenjača, Radić i Rizvić.³⁸ Naime, iako ZSM propisuje da se ima u tim situacijama imenovati poseban skrbnik, Direktiva navodi i spominje „drugu odgovarajuću odraslu osobu“ za pratnju djeteta.³⁹ Slijedom toga taj pojam „posebnog skrbnika“ trebao bi se tumačiti da to može biti bilo koja odgovarajuća odrasla osoba koju odredi sud ili nadležno tijelo (neka od osoba koju maloljetnik nije odredio – primjerice baka, djed, stric, strina, stariji punoljetni brat ili sestra, sestrična i sl.). Tek kada nema nikoga drugoga za postavljanje maloljetniku, a maloljetnik se nije odrekao tog prava, tada bi se trebalo tražiti imenovanje „posebnog skrbnika“ (u užem smislu riječi) od strane centra za socijalnu skrb, odnosno prema sadašnjoj praksi od Centra za posebno skrbništvo, prema Zakonu o Centru za posebno skrbništvo (dalje: ZCPS).⁴⁰

Iz istraživanja *Djeca kao osumnjičeni ili optuženici u kaznenom postupku – procesne garancije* proizlazi da „druga odgovarajuća osoba“ može biti rođak, brat ili sestra, baka ili djed, pa čak i odvjetnici, koji primjerice u Austriji postaju odgovorni za zaštitu maloljetnika ako se roditelji ne mogu identificirati, ali je ipak najčešći slučaj da je riječ o osobama iz sustava socijalne skrbi ili iz sustava probacije.⁴¹

3.2. ODABIR „DRUGE ODGOVARAJUĆE ODRASLE OSOBE“

Radi pojašnjenja, potrebno bi bilo razlikovati dvije ključne situacije odabira „druge odgovarajuće odrasle osobe“.

32 Vidjeti čl. 15. Direktive.

33 Čl. 53.b st. 7. ZSM-a.

34 Odricanje maloljetnika od prava na pratnju mora se zabilježiti u zapisnik, a ako se radnja snima, mora se zabilježiti i snimkom, čl. 53.b st. 7. ZSM-a.

35 Čl. 53.b. st. 6. ZSM-a.

36 Čl. 53.b st. 4. ZSM-a.

37 Dragičević Prtenjača; Radić; Rizvić, *Maloljetničko kazneno pravo...* (n 30) 391.

38 Dragičević Prtenjača; Radić; Rizvić, *Maloljetničko kazneno pravo...* (n 30) 391.

39 Čl. 15. st. 2. Direktive.

40 Zakon o Centru za posebno skrbništvo, Narodne novine, broj 47/2020.

41 Children as suspects... (n 22) 46.

Prva je da „drugu odgovarajuću odraslu osobu“ bira maloljetnik, pa se u tim situacijama ta osoba ima smatrati osobom od maloljetnikova povjerenja, koju naravno sud mora odobriti, odnosno prihvatiti.

Druga je situacija kada bi sud ili drugo nadležno tijelo samoinicijativno postavljali „drugu odgovarajuću odraslu osobu“ (odnosno prema dikciji ZSM-a posebnog skrbnika – u širem smislu riječi), a koja može biti i „posebni skrbnik“ u užem smislu riječi. Pojam „posebnog skrbnika“ u užem smislu riječi trebao bi se razumjeti u smislu da to bude odgovarajuća, stručna osoba iz sustava centra za socijalnu skrb (pedagog, socijalni pedagog, psiholog i sl.), a ne poseban skrbnik prema ZCPS-u iz Centra za posebno skrbništvo, što je trenutačno slučaj. Tada ta tijela nastupaju samostalno.

U tim situacijama ta „druga odgovarajuća odrasla osoba“ mogla bi biti bilo koja osoba, a u krajnjem slučaju i „poseban skrbnik u užem smislu riječi“. Ne bi se trebao poistovjećivati pojam „posebnog skrbnika“ iz ZSM-a s pojmom posebnog skrbnika iz ZCPS-a. „Poseban skrbnik“ iz ZSM-a trebao bi biti shvaćen mnogo šire od posebnog skrbnika iz ZCPS-a. U prilog toj argumentaciji ide i činjenica da se prema Direktivi „druga odgovarajuća odrasla osoba“ koju imenuje sud maloljetniku, ima shvatiti kao bilo koja odgovarajuća, druga osoba, pa i „predstavnik tijela ili druge institucije nadležne za zaštitu i dobrobit djece“, ako je to u najboljem interesu djeteta.⁴² To znači, a kao što je već navedeno, da bi sud mogao maloljetniku odrediti za pratnju baku, djeda, sestru, kumu, strica, susjeda, učiteljicu s kojom se maloljetnik povezao, punoljetnog prijatelja ili neku drugu osobu (s kojom ima odnos povjerenja)⁴³ za koju smatra da bi to bilo u njegovu najboljem interesu, a samo u slučaju da nema nikoga imenovati, tada sud u krajnjoj nuždi trebao bi pribjeći rješenju koje nudi i Direktiva te imenovati i „predstavnik tijela ili druge institucije nadležne za zaštitu i dobrobit djece“,⁴⁴ odnosno „posebnog skrbnika u užem smislu riječi“. Poželjno bi bilo imenovati nekog stručnjaka iz centra za socijalnu skrb, a ne posebnog skrbnika (pravnik) iz Centra za posebno skrbništvo. Međutim, prema trenutačnoj praksi hrvatskih sudova za mladež pri postavljanju „posebnog skrbnika“ u kaznenom postupku prema maloljetnicima, imenuju se posebni skrbnici (pravnici) iz Centra za posebno skrbništvo prema ZCPS-u.⁴⁵

42 Čl. 15. st. 2. Direktive.

43 Maloljetniku je u boljem interesu odrediti mu baku, djeda ili osobu različitu od posebnog skrbnika prema odredbama Zakona o Centru za posebno skrbništvo, zbog odnosa povjerenja i podrške jer je pretpostavka da te osobe poznaju maloljetnika, da je s njima u odnosu povjerenja, da mu mogu pružiti emocionalnu podršku, biti uz njega. To su osobe koje su tu za maloljetnika jer im je do njega stalo. Naravno to bi trebao sud utvrditi pri određivanju te osobe, zbog toga je i napisano „ako je to u djetetovu najboljem interesu“. Važno je u tom kontekstu da to nisu neke nepoznate osobe koju maloljetnik prvi put vidi na sudu ili osobe koja (samo) obavljaju svoj posao te im je maloljetnik jedan u nizu takvih slučajeva (što jest situacija pri imenovanju posebnog skrbnika prema ZCPS-u, odnosno posebnog skrbnika u užem smislu riječi). Za dodatno o kompetencijama posebnih skrbnika vidjeti i § 287. Odluku i rješenje Ustavnog suda Republike Hrvatske, broj: U-I-3941/2015 i dr. od 18. travnja 2023., Narodne novine, broj 49/2023, dostupno na: <https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2023_05_49_830.html> pristupljeno 20. svibnja 2023.

44 Čl. 5. st. 2. Direktive.

45 Posebni skrbnik je osoba s položenim pravosudnim ispitom zaposlena u Centru za posebno skrbništvo, koju imenuje centar za socijalnu skrb, čl. 236. st. 5. OBZ-a. O posebnom skrbništvu vidjeti i čl. 240., 242. i 243. OBZ-a.

4. O INSTITUTU POSEBNOG SKRBNIŠTVA

Posebni skrbnici⁴⁶ kao institut ponajprije su bili uvedeni u hrvatsko zakonodavstvo kako bi se osigurala zaštita djece u obiteljskopравnim predmetima,⁴⁷ kao odgovor na zahtjeve Konvencije UN-a o pravima djeteta, vodeći se najboljim interesom djeteta.⁴⁸ Obiteljskim zakonom (dalje: OBZ),⁴⁹ prvi put 2015. godine osnovan je Centar za posebno skrbništvo.⁵⁰ Danas je reguliran Zakonom o Centru za posebno skrbništvo (ZCPS). Međutim, institut posebnog skrbnika bio je poznat još u Obiteljskom zakonu iz 1998.⁵¹

4.1. DODJELA POSEBNOG SKRBNIKA U OBITELJSKOPRAVNIM PREDMETIMA

Posebni skrbnik dodjeljuje se djetetu i postupa u svim postupcima u kojima postoji mogućnost kolizije interesa roditelja, odnosno zakonskih zastupnika i interesa djeteta, jer on mora postupati u najboljem interesu djeteta.⁵² Posebni skrbnik⁵³ može biti jedino pravnik s položenim pravosudnim ispitom⁵⁴ koji je zaposlen u Centru za posebno skrbništvo s ciljem zastupanja djece u bračnim sporovima te drugim sudskim i upravnim postupcima u kojima se odlučuje o roditeljskoj skrbi, zaštiti imovinskih i osobnih prava djece, kao i u drugim postupcima u kojima je radi zaštite prava i interesa djeteta nužno zastupanje djeteta po posebnom skrbniku⁵⁵ te kada nema sporazuma roditelja ili kada postoji sukob interesa između roditelja i djeteta.⁵⁶ U tim slučajevima roditelji više ne zastupaju dijete te njegova prava i interese, nego posebni skrbnik. Imenuje ga sud prema OBZ-u, a u posebnim postupcima radi zaštite osobnih prava i dobrobiti djeteta koji uključuju privremeno povjeravanje djeteta drugoj osobi, oduzimanje prava na stanovanje s djetetom i povjeravanje svakodnevne skrbi o djetetu drugoj osobi, povjeravanje djeteta s problemima u ponašanju radi pomoći u odgoju ustanovi socijalne

46 Za više vidjeti: Branka Rešetar; Daniel Rupić, 'Posebni skrbnik za dijete u hrvatskom i njemačkom obiteljskom sustavu' (2016) 37 (3) Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 1175.–1200.

47 Za više o posebnom skrbništvu vidjeti na: <<https://www.czps.hr/istaknute-teme/uloga-posebnog-skrbnika-u-postupcima-sa-djecom/80>> pristupljeno 10. svibnja 2023.

48 Informacije dostupne na: <<https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/33049>> pristupljeno 13. svibnja 2023.

49 Obiteljski zakon, Narodne novine, broj 103/2015, 98/2019, 47/2020, 49/2023, 156/2023.

50 Nacionalni plan za prava djece za razdoblje od 2022. do 2026. godine, str. 18., dostupan na: <<https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Socijalna%20politika/Dokumenti/Nacionalni%20plan%20za%20prava%20djece%20u%20Republici%20Hrvatskoj%20za%20razdoblje%20od%202022.%20do%202026.%20godine.pdf>> pristupljeno 18. svibnja 2023.

51 Vidjeti čl. 74. st. 3. Obiteljskog zakona, Narodne novine, broj 162/1998, 116/2003. Međutim u niz odredbi tog Zakona spominje se skrbnik za poseban slučaj čiji bi opseg djelovanja u jednom dijelu odgovarao opsegu djelovanja današnjeg posebnog skrbnika.

52 Informacije dostupne na: <<https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/33049>> pristupljeno 13. svibnja 2023.

53 Inače za više o skrbništvu sa zanimljivom intencijom postojanja posebnog skrbništva u povijesti, vidjeti i Višnja Lachner, 'Obiteljskopравna regulacija Cresko-osorskog statuta iz 1441. godine' (2023) 39 (2), Pravni vjesnik: časopis za pravne i društvene znanosti Pravnog fakulteta Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku, 33.–34.

54 Čl. 18. st. 2. Zakona o Centru za posebno skrbništvo, Narodne novine, broj 47/2020.

55 Informacije dostupne na: <<https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/33049>> pristupljeno 13. svibnja 2023.

56 Nacionalni plan za prava djece za razdoblje od 2022. do 2026. godine, 18.

skrbi, lišenju prava na roditeljsku skrb.⁵⁷ Preciznije, centar za socijalnu skrb dodijelit će djetetu prema OBZ-u posebnog skrbnika u sljedećim slučajevima: 1. u bračnim sporovima i u postupcima osporavanja majčinstva ili očinstva; 2. u postupcima u kojima se odlučuje o roditeljskoj skrbi, pojedinim sadržajima roditeljske skrbi i osobnim odnosima s djetetom kad postoji spor među strankama; 3. u postupku izricanja mjera za zaštitu osobnih prava i dobrobiti djeteta iz nadležnosti suda; 4. djetetu u postupku donošenja rješenja koje zamjenjuje pristanak na posvojenje; 5. kad postoji sukob interesa između njega i njegovih zakonskih zastupnika u imovinskim postupcima ili sporovima; 6. u slučaju spora ili sklapanja pravnog posla između njih kad ista osoba nad njima ostvaruje roditeljsku skrb; 7. stranom državljaninu ili djetetu bez državljanstva koje se bez pratnje zakonskoga zastupnika zatekne na teritoriju Republike Hrvatske; 8. u drugim slučajevima kada je to propisano odredbama toga Zakona, odnosno posebnih propisa ili ako je to potrebno radi zaštite prava i interesa djeteta.⁵⁸ Ova posljednja točka otvara mogućnost da se posebni skrbnici angažiraju i u drugim predmetima. Međutim, što se tiče kaznenog postupka prema maloljetnicima, postavljanje posebnog skrbnika izrijeckom je propisano ZSM-om.⁵⁹

U obiteljskom pravu postoji iznimka od pravila da posebni skrbnici smiju biti samo pravnici s položenim pravosudnim ispitom zaposleni u Centru za posebno skrbništvo. Naime, u slučajevima kada se imenuje poseban skrbnik stranom državljaninu ili djetetu bez državljanstva koje se bez pratnje zakonskoga zastupnika zatekne na teritoriju Hrvatske te u drugim slučajevima kada je to propisano odredbama toga Zakona, odnosno posebnih propisa ili ako je to potrebno radi zaštite prava i interesa djeteta, to mogu biti i osobe izvan Centra za posebno skrbništvo.⁶⁰ Upravo ta iznimka, putokaz je kojim se može krenuti i razumjeti te tumačiti odredbe ZSM-a. Maloljetničko pravo regulirano je posebnim zakonom, ZSM-om čije odredbe treba razumjeti u duhu Direktive, pa bi se slijedom toga trebalo tumačiti na predložen način da za posebnog skrbnika u maloljetničkim predmetima, tj. kaznenom postupku prema maloljetniku, sud ili drugo ovlašteno tijelo može postaviti bilo koju drugu odgovarajuću odraslu osobu, a u slučaju postavljanja „posebnog skrbnika“ u užem smislu (kao krajnju mjeru), može postaviti i druge osobe iz centra za socijalnu skrb (pedagoge, psihologe i dr.), a ne samo „posebne skrbnike“ pravnike prema Zakonu o Centru za posebno skrbništvo.

4.2. USTAVNOSUDSKO PREISPITIVANJE OSNIVANJA CENTRA ZA POSEBNO SKRBNIŠTVO I INSTITUTA POSEBNOG SKRBNIŠTVA

Institut posebnog skrbništva u obiteljskopравnim predmetima u sklopu osnivanja i djelovanja Centra za posebno skrbništvo bio je podvrgnut razmatranju i ocjeni Ustavnog suda (U-I-

57 Informacije dostupne na: <<https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/33049>> pristupljeno 13. svibnja 2023.

58 Čl. 240. st. 1. OBZ-a. Vidjeti i Dubravka Hrabar; Nenad Hlača; Dijana Jakovac-Lozić; Aleksandra Korać Graovac; Irena Majstorović; Anica Čulo Margaletić; Ivan Šimović, *Obiteljsko pravo*, (Narodne novine, Zagreb, 2021) str. 376.-379. i Anja Škalic; Ana Vučak, 'Skrbništvo u rimskom pravu', (2019) 3 (1) Paragraf, 151.

59 Vidjeti čl. 53.a. st. 5. i 7., čl. 53.b st. 4., 6. i 7. ZSM-a.

60 Čl. 240. st. 5. i 6. OBZ-a.

3941/2015)⁶¹ tijekom ocjene ustavnosti Obiteljskog zakona.⁶² Ustavni sud je tako nedavno, u travnju 2023. godine donio odluku i rješenje kojima nije prihvatio prijedloge za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom navedenih odredbi Obiteljskog zakona te je obustavio postupak za ocjenu suglasnosti s Ustavom, među ostalim navodeći:

svi su predlagatelji osporavali osnivanje nove ustanove, Centra za posebno skrbništvo jer nisu stvorene zakonodavne, institucionalne i materijalne pretpostavke za njegovo osnivanje. Međutim, s obzirom na to da Centar za posebno skrbništvo obavlja svoje ObiZ-om/15 predviđene nadležnosti već sedam godina, a osobito nakon stupanja na snagu Zakona o Centru za posebno skrbništvo 2020. godine, kojim je cjelovito uređeno njegovo ustrojstvo i rad, Ustavni sud, neovisno o uvjerljivosti argumenata predlagatelja u vrijeme podnošenja prijedloga, više ne nalazi ustavnopravne razloge za ispitivanje suglasnosti s Ustavom određaba ObiZ-a/15 koje su se odnosile na Centar za posebno skrbništvo.⁶³

Zanimljivo je, da prema navedenom citatu, Ustavni sud zapravo zanemaruje krucijalne argumentirane kritike predlagatelja u vezi s osnivanjem i djelovanjem Centra za posebno skrbništvo, navodeći da zbog puke činjenice postojanja tog Centra već sedam godina, nije potrebno ocijeniti ustavnost odredbi OBZ-a i ZCPS-a s Ustavom. U najmanju ruku vrlo zanimljivo stajalište. Čini se da je Ustavni sud takvom praksom zapravo uveo novo pravilo da čak i ono što je možda nevaljano, protekom vremena može konvalidirati (*quod ab initio vitiosum est potest tractu temporis convalescere*), mijenjajući Katonovo načelo da nešto što je nevaljano od početka ne može s vremenom konvalidirati,⁶⁴ odnosno postati valjano (*quod ab initio vitiosum est non potest tractu temporis convalescere*).⁶⁵ Doduše ovo se pravilo odnosi na pravni posao, a odluka Ustavnog suda na zakonske odredbe, pa je upitna primjena ovog načela u tom slučaju. No svakako ostaje da se razmisli o njezinu doseg i značenju u ovom kontekstu, kao i „argumentaciji“ Ustavnog suda.

Neki od predlagatelja osporavali su institut posebnog skrbništva u obiteljskom pravu sljedećom argumentacijom

da zaposlenici Centra za posebno skrbništvo, osim što ih ima malo, nemaju ni kompetencije nužne za skrb o djetetu pa u tom kontekstu dovode u pitanje stavak 3. članka 240. ObiZ-a/15 prema kojem je poseban skrbnik osoba s položenim pravosudnim ispitom. Naime, predlagateljice smatraju kako činjenica da je netko položio pravosudni ispit ne znači automatski da se može kvalitetnije brinuti o zaštiti pojedinih osobnih i imovinskih prava i interesa djeteta. Ustavni sud primjećuje da je riječ o zaštiti osobnih i imovinskih prava i interesa djeteta u zakonom predviđenim situacijama za zaštitu kojih je nadležan poseban skrbnik imenovan od centara za socijalnu skrb ili suda.⁶⁶

61 Odluka i rješenje Ustavnog suda Republike Hrvatske, broj: U-I-3941/2015 i dr. od 18. travnja 2023., Narodne novine, broj 49/2023, dostupna na: <https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2023_05_49_830.html> pristupljeno 20. svibnja 2023.

62 *Ibid.*

63 Paragraf 38. Odluke i rješenja Ustavnog suda Republike Hrvatske.

64 „Konvalidacija“ Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2024.; dostupno na: <<https://www.enciklopedija.hr/clanak/konvalidacija>> pristupljeno 5. ožujka 2024.

65 „Regula Catoniana“ Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013 – 2024.; dostupno na: <<https://www.enciklopedija.hr/clanak/regula-catoniana>> pristupljeno 5. ožujka 2024.

66 Paragraf 287. Odluke i rješenja Ustavnog suda Republike Hrvatske.

Drugim riječima, čak i u obiteljskom pravu ne bi smjelo biti od presudne važnosti da djecu i njihova prava zastupaju isključivo pravnici s položenim pravosudnim ispitom jer sama ta činjenica ne podrazumijeva njihove kompetencije kad je riječ o znanju i zaštiti dječjih prava. Imajući to na umu, i kada se to dovede u kontekst maloljetničkog kaznenog prava i uloge posebnog skrbnika u kaznenom postupku prema maloljetnicima, pitanje je zbog čega je uopće institut posebnog skrbnika u užem smislu uveden u ZSM?

4.3 INSTITUT ZA POSEBNO SKRBNIŠTVO KROZ LEĆU IZVJEŠĆA O RADU PRAVOBRANITELJICE ZA DJECU

Iz Izvješća o radu pravobraniteljice za djecu za 2022. (dalje: Izvješće pravobraniteljice za djecu) proizlazi niz očiglednih činjenica koje onemogućavaju kvalitetan rad Centra za posebno skrbništvo i funkcioniranje instituta posebnog skrbništva. Među ostalim proizlazi da zbog

preopterećenosti posebnih skrbnika (više od 365 predmeta i 850 ročišta po skrbniku) i dislociranosti stranaka i sudova, posebni skrbnici nisu u mogućnosti ispuniti dio svojih zadaća, zbog čega su dvojbe o učinkovitosti tog instituta i dalje prisutne.⁶⁷

Centar za posebno skrbništvo ima devetnaest zaposlenih posebnih skrbnika za područje cijele Hrvatske za sve predmete – obiteljsko-pravne zaštite i za kaznenopravne predmete.⁶⁸ Jasno da je posebnih skrbnika premalo. Doduše, postoje naznake da se u Centru planira zapošljavanje i stručnih suradnika (socijalnih radnika, psihologa i socijalnih pedagoga),⁶⁹ što bi u svakom slučaju bilo poželjno, hvalevrijedno i nadasve potrebno, imajući u vidu narav određivanja posebnog skrbnika u maloljetničkim kaznenopravnim predmetima.

Pravobraniteljica za djecu dodatno upozorava na praksu koja nije najbolje rješenje za djecu (pa slijedom toga i maloljetnike). Naime, iz njezina Izvješća proizlazi da se jednom djetetu ne imenuje isti skrbnik za sve postupke, već se za svaki postupak dodjeljuje drugi posebni skrbnik.⁷⁰ To dovodi do situacije da jedno dijete ima više posebnih skrbnika koji ga zastupaju u različitim sudskim postupcima obiteljskopravne zaštite,⁷¹ a takva situacija će se vrlo vjerojatno preslikati i na maloljetničke predmete. Stoga bi *pro futuro* bilo važno omogućiti imenovanje jednog posebnog skrbnika maloljetniku za sve kaznene postupke (predmete). Ovim bi se osiguralo da ista osoba prati maloljetnika tijekom svih postupaka. Međutim, trebalo bi uzeti u obzir pa tako i predvidjeti pravna rješenja, za situacije kada maloljetnik možda neće biti zadovoljan odabranom osobom, pa bi u tom kontekstu trebalo propisati i mogućnost imenovanja druge osobe, drugog posebnog skrbnika. Važno je da ta osoba pruži adekvatnu emocionalnu i psihičku podršku maloljetniku.

67 Izvješće o radu pravobraniteljice za djecu za 2022. godinu, str. 102.

68 Osam u Zagrebu, ubrajajući i ravnatelja i jedanaest u tri podružnice: u Osijeku, Rijeci i Splitu. Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike započelo je proces osnivanja još četiriju podružnica: Pula, Virovitica, Varaždin, Zadar. Nacionalni plan za prava djece za razdoblje od 2022. do 2026. godine, 19.

69 Nacionalni plan za prava djece za razdoblje od 2022. do 2026. godine, 19.

70 Izvješće o radu pravobraniteljice za djecu za 2022. godinu, 102.

71 *Ibid.*

Dodatno, potrebno je istaknuti kako iz Izvješća proizlazi da su posebni skrbnici preopterećeni i ne uspijevaju ispuniti svoje obveze, što uključuje nazočnost ročistima u obiteljskopравnim predmetima.⁷² S obzirom na tu činjenicu kao i to da im je primaran fokus i djelovanje u obiteljskopравnim predmetima, može se lako zaključiti da im postupanje u kaznenopravnim predmetima predstavlja dodatnu obvezu koja im je relativno nepoznata i gotovo potpuno nova. Ta im je obveza izvan njihova stvarnog djelokruga za koji su osnovani (prema ZCPS-u) jer se posebni skrbnici prema ZCPS-u ne bave pružanjem psihološke potpore.

Slijedom toga i njihovo djelovanje nije onakvo, kakvo je inicijalno zamišljeno Direktivom, niti može biti sve dok se u Centru za posebno skrbništvo ne zaposle i druge odgovarajuće, navedene struke.

5. POSEBNO SKRBNIŠTVO U MALOLJETNIČKOM KAZNENOM PRAVU

Iako je institut posebnog skrbništva nov u kaznenom postupku prema maloljetnicima, potrebno je istaknuti kako je taj institut otprije poznat (još od 2013. godine)⁷³ u kaznenom postupku kada je u pitanju kaznenopravna zaštita djece, odnosno kada je dijete oštećenik (tj. žrtva). Postavljanje posebnog skrbnika djetetu regulirano je čl. 53. Zakona o kaznenom postupku, (dalje: ZKP).⁷⁴ Međutim, nažalost, te odredbe ne nude rješenja za probleme na koje se ukazuje u ovom radu: lad je posrijedi postavljanje posebnog skrbnika maloljetnicama, dakle počiniteljima kaznenih djela u kaznenom postupku, a koja problematika je u cijelost regulirana ZSM-om (čl. 53.b) kao *lex specialis*. Čak se u bitnome razlikuje i njihova uloga (posebni skrbnika). Prema ZKP-a, kada je u pitanju dijete oštećenik, uloga posebnog skrbnika svodi se na zastupanje njegovih interesa u postupku, pa je

(...) poseban skrbnik ovlašten davati sve izjave i poduzimati sve radnje na koje je prema ovom Zakonu ovlašten oštećenik,⁷⁵

dok je poseban skrbnik kao pratnja maloljetniku nazočan u postupku isključivo zbog pružanja psihičke (i emocionalne) podrške. On nije ovlašten poduzimati ikakve radnje u postupku, ali mu je dužnost biti nazočan tijekom suđenja ili poduzimanja radnji u postupku. Osim toga, maloljetnik od poduzimanja prve radnje poduzete zbog postojanja sumnje da je počinio kazneno djelo (pa do pravomoćnog okončanja postupka) mora imati branitelja,⁷⁶ tako da je branitelj ovlašten poduzimati radnje u postupku i paziti poštuj li se propisana prava maloljetnika (pa i ovo o imenovanju pratnje, odnosno posebnog skrbnika).

⁷² *Ibid.*

⁷³ Vidjeti čl. 26. Zakona o izmjenama i dopunama zakona o kaznenom postupku, Narodne novine, broj 145/2013.

⁷⁴ Vidjet čl. 53. Zakona o kaznenom postupku Narodne novine, broj 152/2008, 76/2009, 80/2011, 121/2011, 91/2012, 143/2012, 56/2013, 145/2013, 152/2014, 70/2017, 126/2019, 126/2019, 130/2020, 80/2022.

⁷⁵ Čl. 53. st. 2. ZKP-a.

⁷⁶ Čl. 54. st. 1. ZSM-a.

Kod imenovanja posebnog skrbnika maloljetniku trenutačno postoji sljedeća praksa.⁷⁷ U situacijama kada je sud za mladež nadležan postaviti posebnog skrbnika maloljetniku, sud traži imenovanje tog skrbnika od strane centra za socijalnu skrb, odnosno prvo mora kontaktirati centar za socijalnu skrb koji potom kontaktira Centar za posebno skrbništvo radi određivanja posebnog skrbnika. Time se dosta produljuje postupak. To predstavlja objektivni problem u postupanju jer sud za mladež mora postupati u dosta kratkim rokovima. Sudac za mladež ima samo dvanaest sati na raspolaganju za obavljanje prvog ispitivanja maloljetnika ako je on uhićen. Taj rok počinje teći od trenutka kada maloljetnik bude predan pritvorskom nadzorniku.⁷⁸ U tom vremenskom okviru sud mora obaviti sve potrebne radnje, ispitati maloljetnika i imenovati posebnog skrbnika ako je to potrebno, što je gotovo nemoguće, kako ističu Dragičević Prtenjača, Radić i Rizvić.⁷⁹

Bilo bi uputnije (s obzirom na trenutačnu praksu i tumačenje odredbi od strane sudova) da sud za mladež ima listu posebnih skrbnika koji su stalno dostupni za potrebe kaznenog postupka te da sud za mladež samostalno imenuje posebnog skrbnika s te liste. Nazočnost posebnih skrbnika u kaznenim postupcima prema maloljetnicima bila bi nužna, s obzirom na potrebu za emocionalnom podrškom maloljetniku, iako njihova nenazočnost ne bi trebala sprječavati održavanje rasprave. Posebni skrbnik trebao bi biti nazočan tijekom cijelog kaznenog postupka prema maloljetniku. Za to je potrebno da sud imenuje posebnog skrbnika u slučajevima kada nema druge odrasle osobe koja bi pružila psihološku podršku i pomoć maloljetniku tijekom postupka.

Međutim, ovdje je potrebno ponovno ukazati na još jednu nelogičnost. Posebni skrbnik je u obiteljskopравnim predmetima uveden, a kao što je već prikazano u radu, kao institut koji bi omogućavao zaštitu različitih prava djeteta (od statusnih do imovinskih) u tim predmetima. Dakle, može se reći da je on u obiteljskopравnim predmetima zamišljen i da je pandan branitelju u kaznenopravnim predmetima. Stoga, posebni skrbnik koji je pravnik s položenim pravosudnim ispitom koji je zaposlen u Centru za posebno skrbništvo nije adekvatno rješenje za psihološku potporu maloljetniku u kaznenim predmetima. Bilo bi mnogo bolje da se za posebne skrbnike u kaznenim postupcima prema maloljetnicima umjesto „posebnih skrbnika“ prema Zakonu o Centru za posebno skrbništvo koji su pravni stručnjaci, imenuju stručnjaci iz drugih područja (poput psihologa, pedagoga, socijalnih pedagoga), budući da maloljetnici već imaju branitelja (moraju imati pravnu pomoć od samog početka postupka, tj. od poduzimanja prve radnje) koji se brine o njihovim pravima u postupku. Da iznimka u maloljetničkom pravu već postoji, ukazuju i Dragičević Prtenjača, Radić i Rizvić i to u situacijama kada se maloljetniku imenuje posebni skrbnik izvan radnog vremena, što uključuje i dane tijekom tjedna i neradne dane.⁸⁰ U tim slučajevima, osoba koja je dežurna tijekom tog vremena bit će imenovana kao „posebni skrbnik“, čak i ako ne zadovoljava uvjete koji su propisani za „posebnog skrbnika“ prema ZCPS-u (odnosno ako nije pravnik s položenim pravosudnim ispitom). U kontekstu kaznenopravnih postupaka prema maloljetnicima i svrhe zbog koje je uveden institut posebno skrbnika u maloljetničko pravo, ovo je nadasve poželjnije i bolje rješenje za maloljetnika jer oni

77 Dragičević Prtenjača; Radić; Rizvić, *Maloljetničko kazneno pravo...* (n 30) 392., 393.

78 Čl. 63.st. 2. ZSM-a.

79 Dragičević Prtenjača; Radić; Rizvić, *Maloljetničko kazneno pravo...* (n 30) 393.

80 *Ibid.*, 392.

ne trebaju osobu koja je pravnik, nego osobu koja im može i zna pružiti psihološku podršku. Stoga bi sud u maloljetničkim predmetima za posebne skrbnike trebao odrediti ili osobe koje ocijeni da bi bile odgovarajuće za pružanje psihološke potpore maloljetnicima ili stručnjake koji rade u centru za socijalnu skrb, a koji nisu pravnici već posjeduju znanja iz područja psihologije, pedagogije, socijalne pedagogije i slično.⁸¹

5.1. ISTRAŽIVANJE

S obzirom na činjenicu da je od uvođenja instituta posebnog skrbništva u maloljetničko kazneno pravo i kazneni postupak prema maloljetnicima prošlo gotovo četiri godine (više od tri godine i šest mjeseci), željelo se izvidjeti koliko je ovaj institut posebnog skrbništva prisutan u praksi, odnosno koliko je „zaživio“ u praksi, slijedom čega se odlučilo provesti istraživanje na sudu koji ima najveći priljev predmeta i koji je specijaliziran, tj. ima ustrojen poseban Odjel za mladež, što nije slučaj s većinom općinskih sudova koji sude u maloljetničkim predmetima. Istraživanje je provedeno na Općinskom kaznenom sudu u Zagrebu,⁸² i može se reći da se nadovezuje te upotpunjuje prethodno provedeno istraživanje o poštovanju prava na prатnju nositelja roditeljske odgovornosti, koje su provele Dragičević Prtenjača, Radić i Rizvić⁸³ 2022. godine na istom sudu (Općinskom kaznenom sudu u Zagrebu). Iz njihova istraživanja koje je provedeno na 15 predmeta,⁸⁴ proizlazi da u 53 % slučajeva od ukupnog broja predmeta (tj. u osam predmeta) maloljetnici nisu bili u prатnji roditelja. U čak šest predmeta (od tih osam), dakle 75 %, nije bilo konstatirano na zapisnik da su maloljetnici upoznati s pravom na prатnju ili da su se odrekli tog prava, a postupak je proveden bez roditelja ili druge odgovarajuće odrasle osobe, odnosno „posebnog skrbnika“.⁸⁵ Samo se u dva predmeta maloljetnike upoznalo s njihovim pravima kako na prатnju, tako i na odricanje te možebitnim posljedicama odricanja.⁸⁶ Dakle, iz njihova istraživanja proizašlo je da se u većini predmeta nije poštovalo njihovo pravo na prатnju, što je dovelo do neujednačenog položaja maloljetnika u postupku, s tim da je većina bila dovedena u nepovoljniji položaj zbog nepoštovanja njihova zakonskog (i direktivskog) prava.⁸⁷

Podaci provedenog istraživanja prikupljeni su za razdoblje od stupanja na snagu Izmjena i dopuna Zakona o sudovima za mladež 2019. kojima su transponirane odredbe Direktive 2016/800 u ZSM, pa tako i „pravo na prатnju“ koje omogućuje postavljanje „posebnog skrbnika“, do lipnja 2023. godine. U promatranom razdoblju od 1. siječnja 2020. do 16. lipnja 2023. bila su 203 maloljetnička predmeta (N=203) koja su se vodila na Općinskom kaznenom sudu

81 Na tragu je navedenog napisano i u Nacionalnom planu za prava djece za razdoblje od 2022. do 2026. godine, 19.

82 Napominje se da se nije moglo pristupiti spisima u smislu uvida u spis zbog štrajka u pravosuđu koji traje dulje vrijeme.

83 Dragičević Prtenjača; Radić; Rizvić, *Maloljetničko kazneno pravo...* (n 30) 397.

84 *Ibid.*, 396.

85 *Ibid.*, 397.

86 *Ibid.*, 397.

87 Za više vidjeti Maja Vučić Blažić; Ljiljana Mikšaj-Todorović; Dijana Rizvić, 'Jednakost u postupovnom pristupu prema svakom maloljetniku u kaznenom postupku radi osiguranja pravičnog suđenja i jednakosti svih pred zakonom' (2021) 42 (3) Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 631.–656.

u Zagrebu (OKSZg). Podaci o broju postavljenih „posebnih skrbnika“ sukladno čl. 53.b st. 4. ZSM-a prikazani su u Tablici 1.

Tablica 1: Postavljen poseban skrbnik sukladno čl. 53.b st. 4. ZSM-a na Općinskom kaznenom sudu u Zagrebu u razdoblju od 1. siječnja 2020. do 16. lipnja 2023.

	2020.	2021.	2022.	2023.	ukupno
Postavljen poseban skrbnik sukladno čl. 53.b st. 4. ZSM-a	-	-	2	1	3

Prema provedenom istraživanju proizlazi da je od ukupnog broja maloljetničkih predmeta (N=203) u promatranom razdoblju od 1. siječnja 2020. do 16. lipnja 2023. godine, u samo tri maloljetnička kaznena predmeta bio postavljen poseban skrbnik prema čl. 53.b st. 4. ZSM-a (i to 2022. dva i 2023. jedan).

Slijedom svega navedenog, može se zaključiti da je hipoteza (H) koja glasi – *institut posebnog skrbništva rijetko se primjenjuje (u malo predmeta, tj. u malom broju predmeta) u kaznenim postupcima prema maloljetnicima*, provjerena i potvrđena. Iz provedenog istraživanja na Općinskom kaznenom sudu u Zagrebu za razdoblje od 1. siječnja 2022. do 16. lipnja 2023. proizlazi da je zatraženo imenovanje posebnog skrbnika u svega tri predmeta, dakle u gotovo zanemarivom broju (1,5 %) u odnosu na ukupan broj predmeta (203, koliko ih se vodilo pred OKSZg). Što je tome razlog, zasad nije moguće sa sigurnošću utvrditi.

Iako je riječ o relativno umjerenom uzorku predmeta (ukupno 203), statistički se ipak ne bi mogli stvarati generalizirani zaključci o primjeni odredbi i poštovanju promatranog prava u sudskoj praksi jer se iz istraživanja ne vidi je li možda trebalo postaviti posebne skrbnike u nekim drugim predmetima te u kojem su postotku (ili broju predmeta) maloljetnici imali pratnju roditelja i dr., ali se iz prikupljenih podataka može dobiti uvid u problematiku i kakav-takav prikaz stanja u praksi te se mogu izvesti neke opservacije, a to je da se institut posebnog skrbništva rijetko primjenjuje (u 1,5 % predmeta; 3/203).

Kada se ovi podaci dovedu u vezu s istraživanjem koje su provele Dragičević Prtenjača, Radić i Rizvić⁸⁸ 2022. godine na istom sudu (Općinskom kaznenom sudu u Zagrebu), iz kojeg je proizašlo da se čak 75 % (šest od osam) predmeta u kaznenim postupcima prema maloljetnicima u kojima maloljetnici nisu imali pratnju, provelo i dovršilo bez nazočnosti roditelja ili druge odgovarajuće odrasle osobe, odnosno „posebnog skrbnika“, može se reći da to ukazuje na nedopuštenu praksu i dobrim je argumentom za buduća istraživanja razloga za takvo stanje.

U tom smislu bilo bi uputno provesti daljnja istraživanja putem intervjua sudaca koji su postupali i postupaju u predmetima prema maloljetnicima. Ne bi bilo naodmet i intervjui-rati posebne skrbnike koji su bili određeni u maloljetničkim predmetima da se vidi njihova angažiranost i kvaliteta podrške koju su pružili maloljetnicima, kao možda i intervjuiranje maloljetnika u vezi s tim.

6. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Posebno skrbništvo, tj. institut posebnog skrbnika kao jedan od oblika ostvarenja prava na pratinju u kaznenom postupku prema maloljetniku, vrlo je specifičan i nov koncept koji od 2019. godine nije bio poznat maloljetničkom kaznenom pravu u obliku u kojem je unesen u ZSM.⁸⁹

U radu je postavljena i hipoteza (H) koja glasi – *institut posebnog skrbništva rijetko se primjenjuje (u malo predmeta, tj. u malom broju predmeta) u kaznenim postupcima prema maloljetnicima*, čijom provjerom se utvrdilo da je ona provjerena i potvrđena jer iz istraživanja provedenog na Općinskom kaznenom sudu u Zagrebu za razdoblje od 1. siječnja 2020. do 16. lipnja 2023. proizlazi da se taj institut primjenjuje, ali u vrlo malo predmeta (svega tri predmeta).

Čini se da se ovaj institut u maloljetničkom kaznenom pravu i dalje ne primjenjuje u onom opsegu i na način kako je to predviđeno Direktivom, kao niti u svim situacijama (predmetima) u kojima bi se institut posebnog skrbništva trebao primijeniti. Na takav zaključak upućuju i podaci dobiveni provedenim istraživanjem u ovom radu, kao i istraživanje koje su provele Dragičević Prtenjača, Radić i Rizvić⁹⁰ 2022.

Prema odredbama ZSM-a i trenutačno vladajućoj praksi, nadležna tijela, odluče li se uopće za ovu soluciju, postavljaju posebnog skrbnika sukladno odredbama Zakona o Centru za posebno skrbništvo (odnosno traže imenovanje posebnog skrbnika od centra za socijalnu skrb, odnosno Centra za posebno skrbništvo). Dakle, postavlja se osoba koja je pravnik s položenim pravosudnim ispitom i koja je svojim kompetencijama potpuno neodgovarajuća kad je posrijedi uloga koju bi trebala imati u kaznenim predmetima prema maloljetnicima. U tim predmetima poseban skrbnik ima ulogu pružatelja psihičke i emocionalne podrške maloljetnom počinitelju kaznenih djela. Upravo zbog toga bilo bi uputnije da to budu osobe drugog profila (pedagog, psiholog, socijalni pedagog), a ne pravnici. U vezi s tim već postoje iznimke kako u obiteljskom pravu (skrbnik stranom državljaninu ili djetetu bez državljanstva koje se bez pratinje zakonskoga zastupnika zatekne na teritoriju Hrvatske te u drugim slučajevima kada je to propisano odredbama Zakona o Centru za posebno skrbništvo), tako i maloljetničkom kada se imenuje poseban skrbnik izvan radnog vremena.

Dodatno, trebalo bi razmotriti mogućnost stvaranja liste posebnih skrbnika koji bi se određivao isključivo za potrebe kaznenog postupka prema maloljetniku. Sud za mladež zatim bi imenovao posebnog skrbnika s te liste za maloljetnika kada je to potrebno, bez drugih posrednika, čime bi se dobilo na vremenu jer su postupci prema maloljetnicima hitni s prekluzivnim rokovima. Sukladno opservacijama pravobraniteljice za djecu u obiteljskopравnim predmetima, *pro futuro* bilo bi važno omogućiti imenovanje jednog posebnog skrbnika maloljetniku za sve kaznene postupke (predmete), čime bi se osiguralo da ista osoba prati maloljetnika tijekom svih postupaka, osim ako se maloljetnik ne odrekne tog prava. ZSM omogućava maloljetniku da se odrekne tog prava na pratinju, a što kao mogućnost nije propisano Direktivom. Time se

89 Za više vidjeti Ivana Radić, 'Implementacija Direktive o postupovnim jamstvima za djecu koja su osumnjičeni ili optuženi u kaznenim postupcima u noveli zakona o sudovima za mladež' (2020) 27 (2) Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, 571.–601. i Dalida Rittossa; Melita Božičević Grbić, 'Zakon o sudovima za mladež- reformski zahtvi i praktične dileme' (2012) 19 (2) Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 616.

90 Dragičević Prtenjača; Radić; Rizvić, *Maloljetničko kazneno pravo...* (n 30) 397.

omogućava sudu ubrzanje postupka, nauštrb maloljetnikovih prava (zajamčenih Direktivom). Unatoč postojećem zakonskom rješenju, smatra se da sudovi ne bi trebali dopustiti maloljetniku odricanje od prava na pratnju odrasle osobe, vodeći se najboljim interesom maloljetnika, među ostalim, i zbog njegove ranjivosti, nedostatka iskustva, nedostatka razumijevanja i sl.

U konačnici sve navedeno ukazuje na potrebu uvođenja promjena u vezi s tumačenjem, primjenom, a možebitno i zakonskim (ili podzakonskim) reguliranjem instituta „posebnog skrbništva“ u maloljetničkom kaznenom pravu. Nedvojbeno, ne može biti naodmet niti edukacija sudionika u postupku koji su involvirani u provedbi prava maloljetnika – sudaca, državnih odvjetnika, odvjetnika, stručnih suradnika i dr., kako bi se u punom opsegu osiguralo ostvarivanje prava maloljetnika na pratnju zajamčenog ZSM-om, Direktivom i međunarodnim dokumentima, a radi zaštite najboljeg interesa djeteta, tj. maloljetnika.

BIBLIOGRAFIJA

1. Carić A, 'Provedba standarda UN-a za maloljetničko pravosuđe u hrvatskom maloljetničkom kaznenom zakonodavstvu' (2006) 43 (1) Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, 1.–15.
2. Carić A, Kustura I, 'Kamo ide hrvatsko maloljetničko kazneno zakonodavstvo? 1. dio' (2010), 47 (3) Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, 605.–620.
3. Carić A, Kustura I, 'Sudovi za mladež: ustrojstvo, sastav i nadležnost prema ZSM-u' (2009) 16 (2) Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 857.–894.
4. Cras S, 'The Directive on Procedural Safeguards for Children who Are Suspects and Accused Persons in Criminal Proceedings', (2016) 2 Eucrim, 109.–120.
5. De Bondt W, Lauwereys H, 'Children's rights and child participation in criminal proceedings in the governance of criminal justice in the European Union: transnationalism, localism and public participation in an evolving constitutional order', (2020) University Gent, Belgium.
6. Dragičević Prtenjača M, Bezić R, 'Perspektiva uvođenja doktrine *doli incapax* u hrvatsko maloljetničko kazneno pravo' (2018) 25 (1) Macedonian Journal for Criminal Law and Criminology, 1.–37.
7. Dragičević Prtenjača M, Radić I, Rizvić D, 'Maloljetničko kazneno pravo – Quid Accidit ? problemi u primjeni pojedinih prava iz Direktive 2016/800/EU u praksi' (2022), 29 (2) Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu (Zagreb), 377.–408.
8. Horvat L, 'Postupovna jamstva za djecu koja su osumnjičena ili optužena u kaznenim postupcima sukladno Direktivi EU/2016/800' (2018) 25 (2) Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, 575.–603.
9. Hrabar D, Hlača N, Jakovac-Lozić D, Korać Graovac A, Majstorović I, Čulo Margaletić A, Šimović I, *Obiteljsko pravo*, (Narodne novine, Zagreb, 2021).
10. Ivičević Karas E, Burić Z, Bonačić M, 'Prava obrane u različitim stadijima hrvatskog kaznenog postupka: Rezultati istraživanja prakse' (2016) 23 (2) Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, 509.–545.
11. Lachner V, 'Obiteljskoppravna regulacija Cresko-osorskog statuta iz 1441. godine' (2023) 39 (2) Pravni vjesnik: časopis za pravne i društvene znanosti Pravnog fakulteta Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku, 29.–51.
12. Lechner S, *Najbolji interes maloljetnika u kaznenom pravu*, (Završni specijalistički rad, Zagreb, srpanj 2021.).

13. Petõ Kujundžić L, 'Izmjene i dopune Zakona o sudovima za mladež', (2020), Novi Informator; dostupno na: <<https://informator.hr/strucni-clanci/izmjene-i-dopune-zakona-o-sudovima-za-mladez>> pristupljeno 20. lipnja 2023.
14. Radić I, 'Implementacija Direktive o postupovnim jamstvima za djecu koja su osumnjičeni ili optuženi u kaznenim postupcima u noveli zakona o sudovima za mladež' (2020) 27 (2) Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu (Zagreb), 571.–601.
15. Radić I, 'Importance of the protection of privacy of juvenile suspects or accused persons in criminal proceedings in the context of the EU Law'; (2020), EU and Comparative Law Issues and Challenges Series, vol. 4, EU 2020 – Lessons from the past and solutions for the future, ur. Duić, D., Petrašević, T., Osijek, Faculty of law, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, 576.–597.
16. Radić I, 'Right of the child to information according to the Directive 2016/800/EU', (2018), EU and Comparative Law Issues and Challenges Series (ECLIC 2) / EU Law in context – adjustment to membership and challenges of the enlargement, ur. Duić, D., Petrašević, T., Osijek, Faculty of law, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, 468.–491.
17. Rap S, Zlotnik D, van Leeuwen C, Liefwaard T, 'White Paper on the EU Directive 2016/800 on procedural safeguards for children who are suspects or accused persons in criminal proceedings. Key aspects, priorities and challenges for implementation in the EU Member States', (International Juvenile Justice Observatory, 2018).
18. Rešetar B, Rupić D, 'Posebni skrbnik za dijete u hrvatskom i njemačkom obiteljskom sustavu' (2016) 37 (3) Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 1175.–1200.
19. Rittossa D, Božićević Grbić M, 'Zakon o sudovima za mladež – reformski zahvati i praktične dileme' (2012) 19 (2) Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 615.–667.
20. Škalic A, Vučak A, 'Skrbnništvo u rimskom pravu' (2019) 3 (1) Paragraf, 133.–155.
21. Vučić Blažić M, Mikšaj-Todorović Lj, Rizvić D, 'Jednakost u postupovnom pristupu prema svakom maloljetniku u kaznenom postupku radi osiguranja pravičnog suđenja i jednakosti svih pred zakonom' (2021) 42 (3) Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 631.–656.

PROPISI I DOKUMENTI

1. Direktiva (EU) 2016/800 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. svibnja 2016. o postupovnim jamstvima za djecu koja su osumnjičeni ili optuženi u kaznenim postupcima.
2. Zakon o Centru za posebno skrbništvo, Narodne novine, broj 47/2020.
3. Standardna minimalna pravila UN-a za maloljetničko pravosuđe iz 1985. godine (Pekinška pravila).
4. Smjernice Odbora ministara Vijeća Europe o pravosuđu prilagođenom djeci; dostupne na: <<https://rm.coe.int/16806a450a>> pristupljeno 15. srpnja 2023.
5. Zakon o sudovima za mladež, Narodne novine, broj 84/2011, 143/2012, 148/2013, 56/2015, 126/2019, odnosno čl. 10. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o sudovima za mladež, Narodne novine, broj 126/2019.
6. Konvencija o pravima djeteta, Narodne novine – Međunarodni ugovori, broj 12/1993.
7. Obiteljski zakon, Narodne novine, broj 103/2015, 98/2019, 47/2020, 49/2023.
8. Children as suspects or accused persons in Criminal proceedings – procedural safeguards, European Union Agency for fundamental Rights, FRA, 2022, dostupno na: <https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2022-children-procedural-safeguards_en.pdf> pristupljeno 19. svibnja 2023.

9. Izvješće o radu pravobraniteljice za djecu za 2022. godinu.
10. Nacionalni plan za prava djece za razdoblje od 2022. do 2026. godine.

PRESUDE I DRUGE ODLUKE

1. Odluka i rješenje Ustavnog suda Republike Hrvatske, broj: U-I-3941/2015 i dr. od 18. travnja 2023., Narodne novine, broj 49/2023.

Marta Dragičević Prtenjača*

Dijana Rizvić**

Josipa Rendulić***

THE INSTITUTE OF SPECIAL GUARDIANSHIP IN THE CONTEXT OF PROTECTING THE RIGHTS OF MINORS IN JUVENILE CRIMINAL LAW

Summary

The Institute of Special Guardianship was introduced into Croatian juvenile legislation in 2019, by implementing the provisions of Directive 2016/800, which establishes procedural safeguards for minors who are suspects or accused in criminal proceedings. Although this institute was presented as a significant step in protecting the rights of children, four years after its implementation, challenges in its functioning have emerged that deviated from the initial expectations. The authors of this paper carefully analyse the development of the Institute of Special Guardianship, pointing out numerous existing dilemmas and shortcomings. They critically assess its implementation and highlight how it currently fails to fulfil its primary purpose. In their work, the authors propose a series of solutions *de lege ferenda* to improve the functioning of the Institute of Special Guardianship. Their recommendations are aimed at addressing existing problems and aligning the practice with international standards for the protection of children's rights and minors. Their goal is to create an effective and fair system that will provide adequate protection and support for minors in criminal proceedings. Through this paper, the authors encourage further discussion and engagement to ensure that the Institute of Special Guardianship in Croatia fulfils its purpose and provides minors with appropriate protection and respect for their rights.

Keywords: *Minors, Juvenile Criminal Law, Best Interests of the Child, Law on Youth Courts, Directive 2016/800 (EU) on Procedural Safeguards for Children, Special Guardianship*

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

* Marta Dragičević Prtenjača, PhD, Associate Professor, Faculty of Law, University of Zagreb, Trg Republike Hrvatske 14, 10000 Zagreb, E-mail address: marta.dragicevic@pravo.unizg.hr. ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9666-4765>.

** Dijana Rizvić, Judge of the Municipal Criminal Court in Zagreb and President of the Department for Youth; Municipal Criminal Court in Zagreb, Ilica 207, 10 000 Zagreb. E-mail address: dijanarizvic@gmail.com. ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-5659-2038>.

*** Josipa Rendulić, mag. iur., Intern at the Municipal Court in Bjelovar, Josipa Jelačića 1, 43000, Bjelovar. E-mail address: rendulic.josipa@gmail.com. ORCID: <http://orcid.org/0009-0004-8213-1393>.